

Megjelenik reggeli és esti kiadásban, tehát mindennap a délutáni órákban.

Előfizetési díj:

Egész évre 12 ft, félévre 6 ft, évnegyedre 3 ft o. é.

Szerkesztői szállás: belső-tordautca 122. sz. Kiadó-hivatal: A tanácsház mellett, az emelet hátsó részében.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI LAP.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr. 2-ször 6 kr. 3-ször 5 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj. — Hirdetések felvételnek: Helyben: a kiadó-hivatalban és Demjen László könyveskereskedésében. Pesten: Zeister M. (Király-utca 60. sz.) Bécsben: Haasenstein és Vogler-nél (Neuer-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnál (Vollzeile 22. sz.) Rudolf Mosse off. Zeitungs-Agent Nyitertéri cikkek:

sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez címzendők. — Előfizetések s hirdetési díjak a kiadó-hivatalhoz küldendők be.

A „Teleg. Rom.” a Szerdahelyt csinált román nemzeti politikáról.

+ A napokban érdekes cikksorozatot kezdett meg a n.-szabeni román lap e tárgyban; adjuk annak hű és alapos kivonatát, mint a román moderadosok nézetekinek kinyomatát; ha valahol félreérténeket, felkérjük a „Teleg.”-t, mutassa ki a pontokat, melyeket netalán félre magyaráztunk.

A „Teleg.” előre bocsátja azt, hogy a román nemzeti politika törekvése a nemzet lételének biztosítása, s a többi nemzetekkel szemben a teljes egyenjogúság kivívása. E célra ugymond több út vezet; a kérdés csak az, melyik gyorsabban, melyik biztosabban? E szempontból veszi bírálat alá a Macellariu által inaugurált szerdahelyi gyűlés politikáját.

Szerdahelyt a románok egyenjogúsítása tüzetelt ki célul; hanem elfogadtatták az is, hogy Erdély autonómiáját — melyet a nemzeti politikával azonosítottak — az 1863/4-ki törvények alapján kell visszaszerezni és pedig passiv magatartással, ignorálván a fennálló rendszert, hogy így a magyarok kényserüljenek az óhajtott concessiókat megadni.

E politikát lehet nemzetinek nevezni, hanem vezethet-e ez gyorsan, biztosan a célhoz?

A „Teleg.” „nem fogadhatja el Erdély autonómiáját a nemzeti politika céljául”; csak eszközül a nemzeti cél elérésére, a nemzeti érdekek előmozdítására.

Erdély autonómiája elvben nem is használ, nem is árt a románoknak; az dönt: milyen alakba öntetnek az, e szerint lenne káros vagy hasznos.

A szerdahelyiek az 1863. törvények alapján óhajták. Mennyire felelne meg ez a románok érdekeinek?

Erdély autonómiája az alapon oly alkotmányos kormányzatot képviselt, a melynek élén álló országgyűlés jogkörét nagyon korlátozta a bécsi birodalmi tanács, ez határozván az ország legfontosabb érdekeiben. A „Tel.” nem lát román érdeket abban, hogy a törvényhozás egy része ne Pesten, hanem Bécsben gyakoroltassék, mert itt és ott egyaránt nem lehet román majoritásra számítani; a románok javára csak az autonómia azon része válhatott volna, melyet 1863 Erdélyben meghagyott. De ez a minimumra való reducálva: a belügy, az ország tőkéinek, az igazságszolgáltatásnak kezelése szerfelett megnyirbáltott, ez vala az 1863. erdélyi autonómia. Az ország életérdekei felett a bécsi parlament és kormány határozott.

A megskizített erdélyi törvényhozásban hogyan lehetett volna a román érdekeket jobban szolgálni, mint más országgyűlésen?

Talán azt feleli valaki: „hogy az 1863/4-ki országgyűlés többsége román volt. De ha a magyarok távol nem maradnak, magyar-szász lett volna ám; hogyan mozdította volna elő ez a román érdeket, itéljen minden józan gondolkodó. De feltéve, hogy ily többséggel bíró országgyűlés is kívánatos lehetne a románokra nézve, vajon a szerdahelyi ut alkalmas-e az erdélyi autonómia visszaszerzésére?

A szerdahelyi határozat Erdély autonómiáját mint történelmi jogot követeli az 1863-ki törvények alapján. De csak olyan történelmi jogért érdemes küzdeni, a mely életrevaló s magában hordja azon eszközöket, a melyekkel a kivívottat meg is lehet tartani. Nyújthat-e Erdély autonómiája az 1863-ki törvények alapján ily garantáltakat?

Minden alkotmányos államban alap a választási törvény. Milyen az erdélyi? Az 1791-ki feudális, eszerint, néhány szegény román nemes kivételével a románok ki vannak zárva a jogokból; az 1848-ki csak azon egy-estere hozott; az 1863-ki csupán szabály volt, mely törvénynyé nem válhatott. Tehát erdélyi országgyűlés számára nincs választási törvény: „az ország autonómiája az 1863-ki törvények értelmében alap nélkül álló épület.”

Ha a magyar kormány ma akarná az erdélyi országgyűlést egybehívni, miféle választási törvényt alkalmazna? A történelmi alapon az 1791-belit vehetné; az ilyen diéta eredményét könnyű kitalálni. Pedig más választási törvény nem létezik. A magyar kormánynak is ad hoc szabályt kellene kiadni. Hihető-e, hogy olyat adna ki, mely román többséget eredményezne? A legvérmesebb optimista se hiheti azt.

De tegyük fel, hogy a magyar kormány, kielégítendő teljesen a románokat, a Schmerling-szabály szerint rendelné el a választásokat, ez esetre is ki van mutatva főleg, hogy csak a magyarok távolléte engedte a román többséget létrejönni. Ha tehát ily módon is alakították erdélyi országgyűlést: magyar-szász lenne abban a többség; hogy ez mit végezne, megmutatta az 1865-ki gyűlés: kimondaná, hogy 1848-ban megtörtént az unió, itt semmi dolgunk, országgyűlés csak Pesten lehet. Vajon mivel kényseríthetné a román minoritás a magyar-szász többséget arra, hogy az erdélyi országgyűlésen maradjon s az országgyűléssel foglalkozzék?

Föltéve azt, hogy e többség se tartaná érvényesnek az 1848. uniót, ez esetben biztosok lehetnének a románok abban, hogy ez a majoritás a „románokkal szemközt s fejöket felett ismét decretálná az uniót,” s akkor még azt se mondhatnák, hogy róluk, nélkülük ment ez véghez.

A szerdahelyi politika tehát oda vezetne, hogy belátnák mily chimera az a jog, melyet kivívottak vétek; szereztek volna „egy teljes semmit mindaddig, míg a románokkal együtt lakó többi nemzetiségek nem követelik ezt az autonómiát.”

A „Teleg.” evel bebizonyítottak véli azt, hogy a szerdahelyi politika vagy is Erdély autonómiája nem alkalmas a románok egyenjogúságának kivívására; ezért nem eslekeszenek okosan azok, a kik azt követelik, hogy minden román fogadja el egyedüli csalhatlan eszközként.

Ha a „Teleg.” szükségesnek látná Erdély autonómiáját a román nemzeti érdekek biztosítására, előmenetelére, maga is küzdene mellette teljes erejéből, még pedig más fegyverekkel.

Nem az alap nélküli 1863-ki törvények s Erdélynek 300 éves autonómiája alatt kiformalódott történelmi egysége, hanem a különlegesen kifejtett viszonyok követelnek autonómiát és nem a románok specifikus érdekeiben, hanem a haza valamennyi lakói számára.

Az ily jellegű küzdelem nem tette volna bizalmatlanná a magyarokat; s ha ezek egyetérténeket vala a románokkal, kedvezőbb eredményt lehetett volna reményelni. De a szerdahelyi politika kijelenté, hogy a románok inkább akarják Erdélyt Bécs mint Pest főhatósága alatt. Lehet-e tehát csodálni, ha a magyarok hallani sem akarnak az erdélyi autonómiáról? Ha ma oly kevés remélhetik ennek visszaszerését, be kell vallaniok — mond a „Teleg.” — hogy ezt kiválóan azon mód okozta, melylyel az védelmezett. A szerdahelyi politika, hivatkozván az 1863. törvényekre, melyek Erdélyt a bécsi birodalmi tanács alá rendelték, egyszerű mind adoptálta a passivitást. De ezt sikerrel csak erős és gazdag nemzetek folytathatják; ezek áldozhatnak s még is marad elégök, nem jutnak tönkre. Mielőtt ezt utánoznák, mérjék össze erejüket azon nemzetekével, melyek e téren sikert vívtak ki.

Ne ámisítsák magukat a románok — így szól a „Teleg.” — a politikát nem lehet phantasiákra alapítani, hanem az erők és eszközök gyakorlati mérlegelésére. Be kell hogy vallják, miszerint nincs erős polgárságuk, tekintélyes aristocrátiájuk; be kell vallaniok azt, hogy a román földművelő nép jámbor, dolgos, haladásra alkalmas, a haza oltalmára képes, de kevés vagyonu; oly nép, a mely nem áldozhat sokat anélkül, hogy meg ne rontsa magát s haladásában fel ne akadjon. Tehát a passivitástól nem várhatja azon eredményt, mint más hatalmas és gazdag nemzetek.

A mondottakból minden román beláthatja, ha nem akar ábrándból élni, hogy a szerdahelyi politikával célt érni nem lehet; sőt az a nemzeti érdekeket veszélyezteti, — nem vezet biztosan a célhoz s így nem zár ki egy jobb nemzeti politikát. Nem esoda tehát, ha a brassóiak más irányt kerestek és vettek a nemzeti politikában.

A „Kol. Közl.” eredeti távsürgönye.

Feladott Pesten jun. 16. 11 óra 40 p. délelőtt. Érkezett Kolozsvárra jun. 16. 12 ó. 40 p. délután.

Páris, jun. 15. A Bourbonok fusiójának meghiusulása folytán az Orleansok párhívei szaporodnak. Csaknem valamennyi lap egyetért abban, hogy Franciaország a pápa világi hatalma helyreállításának kérdésébe nem bocsátkozhatik. Bizonyos, hogy nem is akarja ezt tenni.

Konstantinápoly. Nagy feltűnést okoz itt a „Lev. Her.” hire, hogy Oroszország pártolja az Egyiptom és Görögország közt kötendő szövetséget.

Bécs. A cseh tuzlok vezérei a mellett izgatnak, küldjenek üdvözlő küldöttséget a csárhoz Emsbe.

Berlin. A „Kreuztg.” azt iratja magának Bécsből, hogy Hohenwart a foederalismus és absolutismus felé halad, a dualisticus kiegyezés Magyarországgal el fogja ejtetni, s a personal unió alapján a baloldal jutna hatalomra.

A francia nemzetgyűlésből.

Versailles jun. 13. A nemzetgyűlés ülésében indítvány tétetett bizottmány kinevezése iránt, a nemzeti védelem kormányának eljárásának megvizsgálása végett. Ezen indítvány sürgetősnek mondatott ki. Lorgerill indokolja indítványát, és azt mondja, hogy indítványa tételére a hazaszeretet vezérelte. Ő a kérdésnek nem akar eleje vágni. Leperé is pártolja a vizsgálatot, mely dicsteljes igazolást biztosít Gambettának. Erre az indítvány elfo-

gadattott. Egy másik indítvány következtében, hogy a nemzeti védelmi kormány tagjai vonassanak számadásra, — Trochu tábornok kifejté a hadsereg elcséneke okait. Trochu azt mondá, hogy ő volt az egyedüli tábornok Párisban, a ki Páris zárolásának jelentékenységét felismerte, és a császárt egy iratban figyelmezteté; ez iratban kiemelte, hogy a többi események csak mellékesek; hogy egy Páris előtt gyülekező segély-sereg az egyedüli segítség lenne. Ő azt kívánta, hogy Bazaine serege hivatás vissza; azonban a politikai mozgalmak megakadályozták ezen intézkedés kivételét. Midőn ezen támpont hiányzott, Páris e miatt igen fenyegetve volt. Trochu jelen volt egy augusztus 18-kán Chalonsban a császár, MacMahon, Napoleon hg. és több mások jelenlétében tartott értekezleten. Arról volt szó, hogy a császár vagy a katonai főparancsnokságról, vagy a kormányzásról mondjon le. Minthogy a császár ismét át akarta venni a kormányt, Trochu „Páris kormányzója” címmel elfogadta a küldetést: a császárnak Párisba való visszatérését azon határozott feltétellel előkészíteni, hogy MacMahon hadserege Páris alá jött volna, hogy segítő hadsereggül lépjen fel. A császárné, ki bizalmatlan volt, formászerint ellene volt a császár visszatérésének. Trochut Palikao, ki nem akarta, hogy Bazaine hadserege Párisba jöjjön, rosszul fogadta. Palikao ellenkezőleg — szerencsétlenségére — azt határozá, hogy minden rendelkezhető segélyesereg Verdunba és Metzbe menjen. Trochu erre festi ama bizalmatlanságot, melynek tárgya ő aug. 18-ka és szept. 4-ke közt volt; és hogy valóban miért nem kapta meg a párisi parancsnokságot. Emlékeztet a sept. 4-ki eseményekre; elbeszéli, hogy miként alakult meg kezdetben az ideiglenes kormány, mint velt előkint abban részt, s hozzáteszi, hogy szept. vége felé társai által megkérdetve, azt mondá, hogy Páris alkalmatlan a fog győzteni. Minthogy sem miféle segélyhadsereg sem volt, az ellenállás hősiességet elcséneke látszott, a mely azonban Franciaország becsületének megmentése végett szükséges volt. Trochu azt mondja, hogy ő bizott Ameriká, Anglia és Olaszország segélyében. Erre felelőleg életpályája végének szomorú sorsát, válaszul a neki tett szemrehányásokra. Emlékeztet az elégtelenség bizonyult előkészületekre. Az erdítések nem az új tüzéség számára voltak készítve. Semmiféle szerelvény nem volt kéznél; a mellett igen csekély volt a katonaság. Még a körülzároltatás után is csak nehezen tudta elhinni a zárolás valódiságát. A chatilloni csatáig 6 hét telt el, a mi arra használtott, hogy Párisban a nemzetiség megalakíttassék. Ezen időt a poroszok oly munkák kivételére használták fel, melyek hadvonalait elvethetelenné tették. Trochu ezen műveket igen nagyszerűeknek mondja. Kimutatja, hogy a rögtönzött katonák, a legnagyobb megerőtlenítés után az első vonalon sem tudnak áthaladni. (A beszéd holnap folytattni fog.)

A berlini diadalünnep

jun. 16-án fog megtartani.

Az ünnepély két főmozzanata a táborozásból visszatérő csapatok bevonulása s III. Frigyes Vilmos király emlékszóbrának ünnepélyes leleplezése lesz. A szertartás nagyszerű katonai diszmaneuvrekkal lesz összekötve. Az ellépés a Blücher-szobor előtt fog megtörténni, még pedig a gyalogságé kompániánként, a lovasságé felszázadonként, a tüzéségé üteghomlokosorokban. Az elvonulás alatt a királyi hercegek és jelenlevő fejedelmek a császár mögött foglalnak állást, ezektől jobbra a tábornok, balra a fejedelmek kísérete. A járda a járókelők számára szabadon hagyatik. A csapatok elvonulása után III. Frigyes Vilmos szobra fog leleplezteni a mulatókerten, szintén nagy pompával s a csapatok részvéte mellett, lobogókkal és katonazenével. Az összes zenekarok ez alkalommal a régi muzeum előcsarnokában foglalnak helyet, a lépcsőkön a rokkantak küldöttsége, többnyire olyanokból, kik még III. Frigyes Vilmos alatt szolgáltak. A szolgálatra rendelt testőr és helyőrségi tisztek a királyi vár terraszát foglalják el. Az állami ministerek és tanácsosok, városi küldöttségek, felkészek stb. s az orosz czár megbízásából jelenlevő küldöttség közvetlen az emlékszópal mellett helyeztetnek el. A mint mindenki elfoglalta helyét, ezt azonnal befogják jelenteni a császárnak, ki a hercegekkel és fejedelmekkel a hely színen megjelen, a mikor „fegyver vällhoz!” vezényeltetik, az elfoglalt francia sasok, zászlók és lobogók, melyeknek vívói három sorban fognak állani az oszlop előtt, le fognak tétetni a szobor talapatára. Erre imára adatik jel dobszóval. Az udvari énekkar megkezdé a vallásos ünnepe, s a hadsereg tábori prépostja az oszlop első lépcsőjéről mond rövid imát. Ekkor a birodalmi kancellár a császárhoz fordul azzal a kéressel, hogy adja meg a jelt a szobor leleplezésére. Mihelyt a jel ki van adva, a lepel lehull, az azt körülvevő lobogókat és zászlókat meghajtják, a csapatok tisztelegnek s „hurrah!”-t kiáltanak, mig csak a „vállhoz!” vezényszó ki nem adatik, a mikor az általános dohögés után rákezdik a „Heil dir

im Siegeskranz”-ot. Ugyanekkor 101 ágyulövés dördül el a Cautiönstrassen s a város valamennyi harangja megkondul. Az ünnepély berekesztésére a muzeum előcsarnokában felállított trombitások zenekara megkezdé a „Nun danket alle Gott,” hymnust s azzal a csapatok szállóhelyeikre vonulnak.

Egyházi szervezet.

III. Az egyházi főtanács szervezete.

(Folytatás.)

Azon megállapodás, mely a törvényhozótestület alkotmányában a paritásnak helyt nem adott, elejét vette azon rosz törvénynek, mely a paritásra fektetett javallatban volt tervezve, s mely halálának csirját hozta volta kifejlésre; mert nem nehéz átlátni, hogy a pápi uralom, ha annak alapja meg is lenne vetve, a mai korban nem idézhetne oly veszélyeket elő, melyeket a mult kor felmutatott; felelőrl az állam szabadelvűségében, alulról a nép gyűlölségével találkozó ellenszegülésben, meg kellene semmisülnie, mert a nép a papban az isten szolgáját tiszteli, de mint a hatalom barátját és tényezőjét gyűlöli.

Azon állítás, hogy az erdélyi ev. ref. anyaszentegyháznak eddig fennállott törvényhozó hatalma két testület, a főconsistorium és közzsinat közt meg lett volna oszva és dualisticus alakban két testület által gyakoroltatott volna, nem egyéb, mint fogalomzavar, vagy szándékos elferdítés. Tudva van egyházunk főhatalmát kezelő testületének történelmi fejlődése, miszerint a törvényhozó hatalmat a nemzeti gyűlekezet, nationalis synodus négy alatt gyakorolta, mely a nemzeti fejedelmek kora lejártával egyházi főtanács teljes gyűlés címét vette fel. Ennek kiegészítő része volt a közzsinat, mely nélkül törvényhozó testet nem képezhetett, törvényhozó hatalmat nem gyakorolhatott; a közzsinat magára különállólag semmi törvényhozó-hatalmat nem gyakorolhatott, ezen minősége szerint semmi egyéb nem volt, mint végrehajtó egyik közege, azon tárgyaknak, melyeknek igazítása törvény által eleibe volt utasítva; vele szemben párhuzamban álló másik végrehajtó közege volt a helyt álló egyházi főtanács a törvény szerént elejébe utasított tárgyaknak. Mindketten a végrehajtás terén különállólag alárendelve a népes gyűlésnek, de a törvényhozás terén összeolvadva, a népes gyűlésben középvén egységes megoszthatlan törvényhozótestet. Hogy ez így volt, hogy az egyházi főhatalom így gyakoroltatott, a ki nem hiszi, tessék utánkutatni a jegyzőkönyvben, s meg fogja találni azt is, hogy azon alkalommal, midőn a közzsinat a közfőjegyző választásában a teljes gyűlési egyháztanácsnak törvényen alapuló kijelölési jogát elfogadni nem akarta, a közzsinatnak a teljes főtanács gyűléshez viszonya épen így fejtegetett fel, így formulázott. Hogy ez így volt, maga a gyakorlati élet is bizonyítja. A mi jogokat a közzsinat ezen viszony korlátain túlhaladólag magához ragadott, az visszaélés és eredménye a szomorú forradalom utáni kornak, és megváltozott államis viszonyoknak, mely miatt a világi rend nagy része sok ideig elvonulva volt az egyházi ügyekbe részvehetéstől.

Ezen fogalom sokkal correctebb, hogy sem bővebb fejtegetésre lenne szükség. Ebből tisztán átláthatni azt is, hogy a teljes gyűlési egyházi főtanácsnak azon joggyakorlata, mely szerint a közzsinat és helytálló tanács jegyzőkönyveit vizsgálat alá vette, kifolyása ezen felelősségnek, melylyel a végrehajtó hatalmat kezelő testek a törvényhozásnak tartoznak; azon gyakorlat másfelől, hogy az egyháztanács tizenkét világi tagot nevezett a közzsinati gyűlésekbe, szintén kifolyása azon ellenörködésnek, hogy a közzsinat hatósága jogkörét át ne hágya; — következölég megbizonyosul, hogy azon alkotmányos viszonyból, mely a közzsinat és népes egyházi főtanács közt a régi szerkezet szerint létezett, coördinált felsőházi, dualisticus következtetéseket fogalomzavar nélkül lehellen kifejtetni.

Nem kell messze feluennünk a történelemben, hogy ezen eszmézar és balfogalom születése korát felfedezhessük s forrását kimutathassuk. Eredetét vette 1830 körül, midőn a generalis notarius választása a közzsinat és népestanács közt versengés almájává vált, tudniillik a közzsinat nem akarta elfogadni a teljes gyűlési egyházi főtanácsnak azon jogát, hogy a pápi közfőjegyzői állomásra a közzsinat választása alá három egyént jelölhessen. *) Azonban maga a tényállás bebizonyítja, hogy ez nem elv-haroz volt, a törvényhozó hatalomnak a két testület közti megosztása felett, hanem fejtelenség szintén hordó érdekharez. Mert maga a közfő-

*) Lásd Salamón: Commentatio de statu Ecclesiae ev. reformatae.

